

Odbor direktora Kosovskog fonda za kreditno jemstvo,

Na osnovu člana 17, stav 1, tačke 1.6 i 1.7 Zakona br. 05/L-057 o osnivanju Kosovskog fonda za kreditno jemstvo i člana 8, stav 1.5 Statuta KFKJ-a, na sastanku održanom 17. 06. 2022, usvojio je ovu:

POLITIKU EKOLOŠKOG I SOCIJALNOG UPRAVLJANJA

Član 1 Uvod

1. Ova politika predstavlja viziju i misiju Kosovskog fonda za kreditno jemstvo (u daljem tekstu KFKJ) u vezi sa životnom sredinom, društvom i doprinosom održivom razvoju. KFKJ prepoznaje važnost upravljanja ekološkim i socijalnim rizicima. U tom pogledu, KFKJ je posvećen identifikovanju i rešavanju svih ekoloških i socijalnih rizika povezanih sa njegovim aktivnostima jemstva . Politika opisuje vodeća načela i pravila koja bi trebalo da budu deo najbolje prakse upravljanja ekološkim i socijalnim rizicima jemstva, u slučajevima u kojima KFKJ snosi najveći deo rizika.
2. Cilj je KFKJ-a da ovom Politikom:
 - 2.1. ispunji svoj institucionalni mandat s punom odgovornošću prema životnoj sredini i društvu;
 - 2.2. odredi na koji način će registrovane finansijske institucije (u daljem tekstu: RFI) koje podržava KFKJ proceniti i upravljati rizicima i ekološkim i socijalnim uticajima, u vezi sa potprojektima koje finansira;
 - 2.3. promoviše dobre prakse ekološkog i socijalnog upravljanja potprojektima koje finansiraju RFI;
 - 2.4. promoviše dobro i zdravo upravljanje ljudskim resursima u okviru RFI-a.
3. Procene uticaja na životnu sredinu biće sprovedene u skladu sa nacionalnim ekološkim propisima. Proces procene uticaja na životnu sredinu vrši se radi utvrđivanja potencijalnih pozitivnih ili negativnih uticaja predloženih projekata zajmoprimaca ili mikro, malih i srednjih preduzeća (u daljem tekstu MMSP), procene prethodnih mera koje treba preduzeti da bi se izbegli, sprečili, ublažili ili sveli na minimum štetni uticaji po životnu sredinu i nadzor i inspekcija sprovođenja projekata.
4. Završni projekti zajmoprimaca moraju proći postupak ekološke i socijalne procene od strane RFI-a.
5. RFI su odgovorni za klasifikaciju životne sredine, razmatranje prijave podnosioca zahteva / projekata i da osiguraju da svaki projekat koji je predmet jemstva, uključuje procenu uticaja na životnu sredinu koja odgovara datoj kategoriji i da se projekat podudara sa propisima na snazi o životnoj sredini i drugim zahtevima, shodno ovoj Politici.
6. Obaveze i uslovi koji proizilaze iz ove politike biće uključeni u Sporazume o jemstvu sa RFI-ima.

Član 2 Svrha i delokrug

1. Svrha je ove politike da stvori održiv i zdrav okvir koji procenjuje i štiti ekološki i socijalni rizik kreditnog jemstva u okviru aktivnosti KFKJ-a.
2. S obzirom na veličinu institucije i na to da se neposredni uticaj na svakodnevne aktivnosti smatra minimalnim, Politika uređuje odnose, koji mogu ostvariti indirektni uticaj KFKJ-a uslugom kreditnog jemstva, koja se pruža kvalifikovanom zajmoprimcu.
3. Ova Politika određuje pravila za:
 - 1.1. prihvatljive i neprihvatljive projekte, sa ekološkog i socijalnog stanovišta;
 - 1.2. kategorije ekološkog i socijalnog rizika;
 - 1.3. pravne zahteve koje MMSP-i moraju ispuniti;
 - 1.4. mehanizam ispravke žalbi; i
 - 1.5. praćenje registrovanih finansijskih institucija i učinak ekološkog i socijalnog upravljanja garantnog portfelja KFKJ-a.

Član 3 Definicije

1. Izrazi upotrebljeni u ovoj politici imaju sledeće značenje:
 - 1.1. **AZŽSK** - Agencija za zaštitu životne sredine na Kosovu;
 - 1.2. **EIB** – Evropska investiciona banka;
 - 1.3. **EIF** – Evropski investicioni fond
 - 1.4. **Kosovski fond za kreditno jemstvo (KFKJ)** – predstavlja nezavisan i samostalan pravni subjekat, obrazovan zakonom, za upravljanje imovinom KFKJ-a i za dodelu kreditnog jemstva, u skladu sa odredbama Zakona br. 05/L-057 o osnivanju Kosovskog fonda za kreditno jemstvo, Statuta KFKJ-a, njegovih internih politika i procedura.
 - 1.5. **Kreditno jemstvo** – podrazumeva jemstvo koje KFKJ daje jednoj registrovanoj finansijskoj instituciji, na ime pokrića zajma, shodno odredbama Zakona br. 05/L-057 o osnivanju Kosovskog fonda za kreditno jemstvo i Sporazuma o jemstvu.
 - 1.6. **FI** – Finansijske institucije;
 - 1.7. **RFI** – Registrovane finansijske institucije
 - 1.8. **KfW**- Nemačka razvojna banka
 - 1.9. **IFC** – Međunarodna finansijska korporacija
 - 1.10. **OED** - Opštinska ekološka dozvola
 - 1.11. **MŽSPPI** – Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture;

- 1.12. **ESU** - Ekološko i socijalno upravljanje;
- 1.13. **MMSP** – podrazumeva mikro, mala i srednja preduzeća upisana pri Agenciji za privredne registre Kosova, koja su dobila jedinstveni identifikacioni broj i imaju manje od dvesta pedeset (250) zaposlenih;
- 1.14. **Politika ekološkog i socijalnog upravljanja (PESU)** - podrazumeva Politiku KFKJ-a za ekološko i socijalno upravljanje, uključujući njene izmene i dopune;
- 1.15. **Sistem ekološkog i socijalnog upravljanja (SESU)** - podrazumeva politike, postupke, sredstva i unutrašnje kapacitete za identifikovanje i upravljanje izloženošću primaoca jemstva, ekološkim i socijalnim rizicima njegovog klijenta/ulagača, shodno PESU KFKJ-a;
- 1.16. **Standardi učinka IFC-a** - propisuju odgovornosti klijenata IFC-a na polju upravljanja njihovim ekološkim i socijalnim rizicima.
- 1.17. **AU** – Administrativno uputstvo;
- 1.18. **PUŽS** - Procena uticaja na životnu sredinu;
- 1.19. **EP** – Ekološka procena.

Član 4

Upravljanje životnom sredinom i podizanje kapaciteta

1. Izvršenje i primena PESU-a KFKJ-a predstavlja odgovornost izvršnog direktora.
2. KFKJ je imenovao osoblje odgovorno za upravljanje ekološkom i socijalnom usklađenošću. Stručnjak za životnu sredinu i socijalnu zaštitu odgovoran je za koordinaciju i sprovođenje ovog PESU-a u okviru internog poslovanja institucije.
3. RFI imaju različitu praksu i kapacitete u pogledu primene svog SESU-a. RFI-ovi sa funkcionalnim SESU-om u zemlji koristiće sopstvene sisteme za razmatranje i upravljanje projektima.
4. Da bi finansijske institucije bile registrovane pod KFKJ-om, moraju imati:
 - 4.1. sistem upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima prema standardima IFC / Svetske banke;
 - 4.2. službenika za rizike koji će delovati kao koordinator za zaštitu životne sredine za primenu SESU-a.
5. RFI su imenovali službenika za rizike koji će delovati kao koordinator za životnu sredinu i koji će biti odgovoran za svakodnevnu primenu SESU-a, uključujući (a) ekološke i socijalne procedure; (b) obezbeđuje da su na raspolaganju odgovarajući resursi za upravljanje i obuku o ekološkim i socijalnim pitanjima; i (c) obezbeđuje da odgovarajuća tehnička stručnost, bilo unutrašnja ili spoljna, bude na raspolaganju za obavljanje dubinske analize i upravljanje ekološkim i socijalnim rizicima potprojekata RFI, uključujući pružanje podrške primeni po potrebi.

6. Svi nedostaci koje su utvrdili RFI-ovi biće rešeni i prevaziđeni kroz sesije obuke, čiji će sadržaj pripremiti stručnjak za životnu sredinu i socijalnu zaštitu KFKJ-a. Program obuke biće optimizovan na osnovu postojećih kapaciteta RFI-a.
7. Stručnjak za životnu sredinu i socijalnu zaštitu jednom godišnje održava obuke o SESU-u, u okviru KFKJ-a.

Član 5

Zainteresovane strane na polju zaštite životne sredine u sprezi sa kreditnim jemstvom

1. U kontekstu procesa kreditnog jemstva, postoje tri glavne zainteresovane strane: (i) KFKJ koji garantuje portfelj RFI-a; (ii) RFI (iii) kvalifikovani zajmoprimci MMSP-i/podnosioci zahteva kao direktni korisnici. Odgovornosti gore pomenutih strana su:
 - 1.1. KFKJ je odgovoran za primenu PESU-a i garantuje samo finansiranje projekata koji ispunjavaju ekološke kriterijume;
 - 1.2. RFI-i prema ugovoru o jemstvu sprovode zahteve PESU-a i koriste kreditno jemstvo KFKJ-a samo za zdrave ekološke projekte, definisane ovom Politikom i zahtevaće od svojih klijenata da se pridržavaju zahteva definisanih lokalnim propisima na snazi o zdravlju, bezbednosti i zaštiti životne sredine;
 - 1.3. Zajmoprimci RFI-a moraju se pridržavati zahteva utvrđenih njihovim kreditnim ugovorima i lokalnim propisima na snazi o zdravlju, bezbednosti i zaštiti životne sredine.

Član 6

Propisi zainteresovanih strana na polju zaštite životne sredine

1. Dve glavne vladine institucije koje sastavljaju, sprovode i nadgledaju sprovođenje zakona i propisa o životnoj sredini na Kosovu su Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture i Kosovska agencija za zaštitu životne sredine.
2. MŽSPPI je centralno izvršno telo zaduženo za stvaranje i sprovođenje opšteg zakonodavstva o upravljanju u oblasti životne sredine, voda, prostornog planiranja stanovanja i izgradnje.
3. AZŽSK je vladina institucija koja se kroz integrisano praćenje životne sredine, efikasan sistem informisanja o životnoj sredini i kontinuirano izveštavanje o stanju životne sredine zalaže za očuvanje kvaliteta vazduha, vode, zemljišta i biodiverziteta, promoviše upotrebu obnovljivih izvora energije i održivo korišćenje prirodnih resursa.
4. Lokalne samouprave (opštine) su nadležne za izdavanje opštinskih ekoloških dozvola za projekte i aktivnosti koji su predmet opštinskih ekoloških dozvola navedenih u Aneksu Administrativnog uputstva MŽSPPI br. 01/2017 MŽSPPI-a, kao i projekte i aktivnosti koji su prošli fazu selekcije u MŽSPPI i za koje se procenjuje da podležu opštinskoj ekološkoj dozvoli, a ne proceni uticaja na životnu sredinu - ako izveštaj o PUŽS nije potreban,

relevantna opština procenjuje projekat u skladu sa zahtevima važećim za izdavanje opštinske dozvole i može pokrenuti postupak za izdavanje ekološke dozvole.

Član 7

Važeći lokalni i nacionalni ekološki i socijalni zakoni i uredbе

1. Zakon br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine je ključni element kosovskog pravnog okvira za zaštitu životne sredine. Osnovna je svrha ovog zakona da uspostavi osnovni pravni okvir koji će promovisati sve zdravije okruženje za stanovnike Kosova, postepenim uvođenjem ekoloških standarda Evropske unije. Zakon se bavi sprečavanjem i smanjenjem zagađenja, praćenjem životne sredine i, između ostalog, ističe principe racionalnog korišćenja prirodnih resursa. Ovaj zakon predviđa da se procena uticaja na životnu sredinu vrši za projekte planirane i realizovane u zemlji, uključujući promene u tehnologiji, rekonstrukciju i dogradnju objekata ili prestanak rada, što može rezultirati velikim zagađenjem životne sredine ili predstavljati rizik po zdravlje ljudi.
2. Zakon br. 03/L-214 o proceni uticaja na životnu sredinu (PUŽS) uređuje postupke za identifikaciju, procenu, izveštavanje i upravljanje uticajima predloženog projekta na životnu sredinu, kako bi se tokom procesa odlučivanja od strane MŽSPPI o izdavanju ekološke saglasnosti, obezbedile sve relevantne informacije o životnoj sredini. Obavezne aktivnosti iz PUŽS-a navedene su u Prilogu I zakona, dok su u Prilogu II navedene aktivnosti za koje MŽSPPI odlučuje o zahtevima za izdavanje PUŽS-a. KFKJ neće davati kreditna jemstva za takve projekte, koji zahtevaju PUŽS prema propisima na snazi.
3. Zakon br. 03/L-212 o radu, uređuje prava i obaveze iz radnog odnosa, imajući u vidu konvencije Međunarodne organizacije rada, propise EU i osnovna načela otvorene privrede i tržišta rada. Zakon ima za cilj da stvori funkcionalnu, sveobuhvatnu i održivu pravnu osnovu za zasnivanje radnog odnosa.
4. Zakon br. 03/L-233 o zaštiti prirode uređuje sistem zaštite i opšteg očuvanja prirode i njenih vrednosti MŽSPPI određuje direkcije za upravljanje nacionalnim parkovima, parkovima prirode, spomenicima prirode od posebnog značaja, dok ostalim kategorijama zaštićenih područja upravljaju organi vlasti koje je osnovala opština. Odobrenje za intervencije i aktivnosti u strogom rezervatu, posebnim područjima, nacionalnom parku, parku prirode, spomeniku prirode izdaje Ministarstvo. Odobrenje za radove i intervencije na zaštićenom pejzažu i spomeniku parkovne arhitekture izdaje organ uprave ili nadležni opštinski organ. Ovlašćenje se izdaje odlukom. Žalbe protiv rešenja upravnog organa ili nadležnog opštinskog organa mogu se izjaviti Ministarstvu.
5. Zakon br. 04/L-175 o Inspekciji životne sredine, voda, prirode, prostornog planiranja i gradnje uređuje principe, organizaciju i nadzor inspekcije, koordinaciju nadzorne inspekcije, prava, dužnosti, nadležnosti inspektora, prava, obaveze i nadzorna tela, postupak za sprovođenje inspekcije i druga pitanja od značaja u vezi sa inspeksijskim nadzorom. Delokrug ovog zakona bavi se dužnostima i nadležnostima inspektora u nadgledanju životne sredine, voda, prirode, urbanizma i gradnje u okviru lokalnih i centralnih organa uprave, uključujući opštinsku građevinsku inspekciju i opštinsku inspekciju za zaštitu životne sredine.
6. Zakon br. 04/L-110 o gradnji propisuje glavne zahteve za projektovanje, izgradnju i upotrebu građevinskih materijala, stručni nadzor, kao i postupke za građevinske dozvole,

upotrebne dozvole i građevinsku inspekciju. Odredbe ovog zakona uređuju uslove projektovanja i izgradnje koji se odnose na javnu bezbednost i zaštitu životne sredine na Kosovu, a takođe se primenjuju i na druge građevinske objekte, osim ako ovim zakonom ili administrativnim uputstvom nije propisano drukčije.

7. Zakon br. 04/L-161 o bezbednosti i zdravlju na radu propisuje mere za poboljšanje nivoa bezbednosti i zdravlja zaposlenih na radu. Njime se uređuju uslovi rada na radnom mestu, prava zaposlenih i obaveze poslodavca, uopšte. Prema ovom zakonu, poslodavci koji zapošljavaju do pedeset (50) zaposlenih, ako su kompetentni, mogu lično da preuzmu odgovornost za sprovođenje mera propisanih ovim zakonom; Poslodavci koji zapošljavaju više od pedeset (50) zaposlenih i manje od dvesta pedeset (250) zaposlenih, dužni su da imenuju stručnjaka za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu; Poslodavac koji zapošljava preko dvesta pedeset (250) zaposlenih mora angažovati jednog (1) ili više stručnjaka za obavljanje aktivnosti u vezi sa bezbednošću i zdravljem na radu. Prema ovom zakonu, svi MMSP-i koji zapošljavaju više od pedeset (50) i manje od dve stotine (200) zaposlenih moraju postaviti stručnjaka za zdravlje i bezbednost.
8. Zakon br. 04/L-060 o otpadu - Prilog i izvorni Zakon br. 02 / L-30 Zakon o otpadu, Nacionalna strategija upravljanja otpadom i petogodišnji plan upravljanja otpadom (2013-2017) uz aktivnosti bazirane na Strategiji, čine samo jezgro propisa koji uređuju upravljanje čvrstim otpadom (UČO). Kosovo je kreiralo regionalni sistem prikupljanja i skladištenja otpada. Nedavno je pokrenulo promene u sistemu naplate i odnošenja, zarad poboljšanja finansijskog učinka ovog sektora.
9. Svrha je Zakona br. 02/L-102 o zaštiti od buke da izbegne, spreči ili smanji prioritetne osnove, štetne efekte, uključujući smetnje, usled izlaganja buci.
10. Prema Zakonu br. 02/L-088 o kulturnom nasleđu, za svaku intervenciju koja može uticati na integritet ili vrednosti kulturnog nasleđa potrebna je pismena dozvola nadležne institucije. Nadležna institucija izriče neposrednu zabranu na neodređeno vreme za svaki neovlašćeni rad u kulturnoj baštini. Ako je tokom gradnje došlo do bilo kakvog arheološkog otkrića, otkrivač ili investitor moraju odmah obavestiti nadležnu instituciju, ali najkasnije jedan dan od trenutka otkrića. Nadležna institucija ima pravo da odmah prekine započete razvojne radove i sprovede studijske i spasilačke arheološke radove na terenu u ograničenom vremenskom periodu koji će biti utvrđen podzakonskim aktom na osnovu ovog zakona. Razvojni rad može se nastaviti samo nakon pismene dozvole nadležne institucije.

Član 8

Važeći međunarodni ekološki i socijalni standardi

1. KFKJ je, za sprovođenje ove politike, dužan da primeni dole navedene ekološke i socijalne standarde.
2. Standardi učinka IFC-a:
 - 2.1. Standard učinka 1: Procena i upravljanje ekološkim i socijalnim rizicima i uticajima;
 - 2.2. Standard učinka 2: Rad i uslovi rada.
 - 2.3. Standard učinka 3: Efikasnost resursa i sprečavanje zagađenja;
 - 2.4. Standard učinka 4: Zdravlje i bezbednost zajednice

3. Direktiva o održivosti KfW-a.
4. Smernice Svetske banke o zdravlju i zaštiti životne sredine (EHS) i smernice na snazi specifične za sektor.
5. Osnovne konvencije o radu Međunarodne organizacije rada (ILO).
6. IFC-ova beleška o tumačenju na temu finansijskih posrednika (IF).

Član 9

Ostali relevantni međunarodni ekološki i socijalni standardi, koji nisu primenjivi na KFKJ

1. Ostali relevantni međunarodni ekološki i socijalni standardi, koji nisu primenjivi na KFKJ, uključuju:
 - 1.1. Standard učinka 5: Otkup zemljišta i dobrovoljno preseljenje;
 - 1.2. Standard učinka 6: Očuvanje biodiverziteta i održivo upravljanje živim prirodnim resursima;
 - 1.3. Standard učinka 7: Domaće stanovništvo;
 - 1.4. Standard učinka 8: Kulturna baština;
 - 1.5. Osnovni principi i smernice UN-a o proterivanju i raseljenju zasnovanom na razvoju;
 - 1.6. Svetska komisija za brane (WCB) za velike projekte brana;
 - 1.7. Ekološki i socijalni standardi Svetske banke ESS 10.

Član 10

Zabranjeni sektori i kreditne svrhe

1. Ova Politika je zasnovana na listi izuzeća IFC / Svetske banke, ograničenim sektorima EIF i EIB i propisuje zabranjene sektore i kreditne svrhe koje se ne mogu podržati uslugama KFKJ-a, koje slede:
 - 1.1. prisilan rad¹ ili dečji rad²;
 - 1.2. aktivnosti ili materijali koji se smatraju nezakonitim prema zakonima ili propisima zemlje domaćina ili međunarodnim konvencijama i sporazumima ili koji podležu međunarodnoj fazi ili zabrani, kao što su:
 - 1.2.1. supstance koje oštećuju ozonski omotač, PCB (polihlorovani bifenili) i drugi specifični opasni proizvodi, pesticidi / herbicidi ili hemikalije;

¹ Pod prisilnim radom podrazumevaju se svi poslovi ili usluge koji se ne obavljaju dobrovoljno, a koje pojedinac obavlja pod pretnjom sile ili kazne, kako je propisano konvencijama ILO-a.

² Zloupotreba dečjeg rada podrazumeva zapošljavanje dece koje je ekonomski izrabljujuće prirode ili je po svemu sudeći opasno ili će omesti vaspitanje deteta, ili biti štetno po zdravlje deteta ili fizički, mentalni, moralni ili socijalni razvoj. Pored toga, svaki posao koji obavlja osoba koja još uvek nije navršila 15 godina starosti smatra se štetnim, osim ako lokalno zakonodavstvo ne predviđa obavezno pohađanje škole ili je minimalna starosna dob za rad viša; u kojim slučajevima se propisuje viša starosna dob, za kvalifikaciju zloupotrebe dečjeg rada.

- 1.2.2. divlje životinje ili proizvodi uređeni Konvencijom o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore (CITES); ili
- 1.2.3. neodržive metode ribolova (npr. ribolov eksplozivom i strujni ribolov u morskom okruženju pomoću mreža dužih od 2.5 km).
- 1.3. prekogranična trgovina otpadom i otpadnim proizvodima, osim ako je u skladu sa Bazelskom konvencijom i osnovnim pravilima;
- 1.4. uništavanje područja visoke vrednosti očuvanja;³;
- 1.5. radioaktivni materijali ⁴i neograničena azbestna vlakna;
- 1.6. pornografija i / ili prostitucija;
- 1.7. rasistički i / ili antidemokratski mediji;
- 1.8. u slučaju da bilo koji od sledećih proizvoda čini značajan deo primarno finansiranih aktivnosti projekta:⁵:
 - 1.8.1. alkoholna pića (osim piva i vina);
 - 1.8.2. duvan;
 - 1.8.3. sektori koji intenzivno koriste ugljenik, navedeni po kodovima NACE klasifikacije;⁶
 - 1.8.4. oružje i municija; ili
 - 1.8.5. kazino i ekvivalentna preduzeća.
- 1.9. ograničenja IT sektora: Istraživanje, razvoj ili tehničke aplikacije u vezi sa posebno ciljanim softverom ili rešenjima za elektronske podatke, ili:
 - 1.9.1. podržavanje bilo koje aktivnosti uključene u ograničene sektore iz tačke 1.2. i 1.8. (uključujući) na ovoj listi;
 - 1.9.2. kockanje na internetu i onlajn kazina;
 - 1.9.3. pornografija;
 - 1.9.4. s ciljem omogućavanja nezakonitog poslovanja;
 - 1.9.5. ulaze u elektronske mreže podataka; ili
 - 1.9.6. preuzimanje elektronskih podataka.

³ Uništavanje znači (1) uklanjanje ili značajno smanjenje integriteta jednog područja uzrokovano velikom dugoročnom promenom u korišćenju zemljišta ili vode ili (2) modifikaciju staništa tako da područje gubi sposobnost da zadrži svoju ulogu. Visoke vrednosti očuvanja (HCV) definisane su kao prirodna staništa gde se ove vrednosti smatraju važnim ili kritičnim (vidi <http://www.hcvnetwork.org>).

⁴ Ovo se ne odnosi na kupovinu medicinske opreme, opreme za kontrolu (merenje) kvaliteta ili bilo koje druge opreme za koju se smatra da je radioaktivni izvor zanemarljiv i / ili adekvatno zaštićen.

⁵ Za kompanije, „značajan“ znači više od 10% njihovog konsolidovanog bilansa stanja ili prihoda Za finansijske institucije i investicione fondove „značajan“ znači više od 10% njihovog osnovnog portfelja.

⁶ Iznos pokrivaća jemstva iz fondova EU ne sme biti veći od 10% za MMSP-e u sektorima sa intenzivnim korišćenjem ugljenika.

1.10. ograničenja sektora nauke o životu: Kada se pruža podrška istraživanju, razvoju ili tehničkim aplikacijama u vezi sa:

1.10.1. kloniranjem čoveka u istraživačke ili terapeutske svrhe; i

1.10.2. genetski modifikovanim organizmima („GMO“).

1.11 nuklearne elektrane (pored mera koje smanjuju rizike po životnu sredinu postojećih postrojenja) i vađenje uranijuma kao osnovnog izvora vađenja.

1.12 otkrivanje, istraživanje i vađenje uglja; drumska prevozna sredstva i srodna infrastruktura koja se uglavnom koristi za ugalj; termocentrale, toplane i oprema za koproizvodnju na ugalj, kao i pripadajući vodovi;

1.13 Nekonvencionalno istraživanje i vađenje nafte iz gline, katranskog peska ili uljnog peska.

1.14 kupovina opreme za seču šuma, za upotrebu u prirodnim tropskim šumama ili u šumama od velike prirodne vrednosti u svim regionima, i aktivnosti koje dovode do čiste seče i/ili degradiranja prirodnih tropskih šuma ili šuma od velike prirodne važnosti.

1.15 nove plantaže palminog ulja.

Član 11 Kategorije revizije životne sredine

1. U zavisnosti od vrste, lokacije, osetljivosti i obima projekta i prirode i veličine njegovih potencijalnih uticaja na životnu sredinu i društvo, konačno ulaganje MMSP može se klasifikovati u jednu od tri kategorije: A, B i C. KFKJ neće davati jemstvo za zajmove za aktivnosti koje spadaju u **kategoriju A**, jer oni mogu imati vrlo značajne, raznolike i / ili dugoročne štetne efekte na ljudsko zdravlje i prirodnu sredinu. Sa druge strane, KFKJ će dati zajmove za delatnosti koje spadaju u kategorije B i C u skladu sa ovom politikom i svojim unutrašnjim pravnim propisima.

1.1 **Kategorija B:** Aktivnosti koje spadaju u ovu kategoriju su sastavljene od projekata, čiji su potencijalni negativni uticaji na životnu sredinu ili ljude manje štetni od projekata kategorije A. U tipičnim okolnostima su uticaj i potencijalni rizici aktivnosti kategorije B ograničeni na lokalna područja, u većini slučajeva reverzibilni odgovarajućim merama. Kategorija B uključuje projekte kao što su ažuriranje, građevinski radovi, gradnja, kao i rekonstrukcija, rehabilitacija ili adaptacija postojećih zgrada. Ova kategorija je podeljena u potkategorije B + i B-:

1.1.1. **B +:** čine je veliki građevinski projekti navedeni u Aneksu II kosovskog zakona o PUŽS-u koji ne zahtevaju potpunu procenu uticaja na životnu sredinu od strane Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture. Takvi projekti vezani su za poljoprivredu, kao što su pesticidi i herbicidi, šumarstvo, duboko bušenje i ekstraktivne industrije, kao što su kamenolomi, postrojenja za drobljenje kamena koji nisu obuhvaćeni Aneksom I Zakona o PUŽS, tekstilna industrija, mineralna industrija, prehrambena, guma i infrastrukturni projekti. Zajmovi koji zahtevaju procenu uticaja na životnu sredinu i koji se kvalifikuju u energetskom

prozoru (GROW) zagarantovanom od strane KFKJ klasifikovani su u ovu kategoriju;

1.1.2. **B -:** čine je mali građevinski radovi, mala gradnja kao što su aneksi zgrada, spoljno renoviranje, rekonstrukcija, sanacija ili adaptacija postojeće zgrade

1.2 **Kategorija C:** Aktivnosti su svrstane u ovu kategoriju ako postoji verovatnoća da imaju minimalan ili nikakav štetan uticaj na životnu sredinu i zbog toga nije potrebna procena uticaja na životnu sredinu. Kategorija C može obuhvatati projekte kao što su investicije u osnovna sredstva, obrtna sredstva, kupovina nekretnina, renoviranje (u zatvorenom), kupovina zemljišta i zgrada. Pored početnog pregleda, za projekat kategorije C nisu potrebne nikakve dalje mere procene uticaja na životnu sredinu.

Član 12 **Dokumentacija o „dužnom staranju“ o životnoj sredini**

1. Podnosilac zahteva priprema početni koncept zajma. Nakon neformalne diskusije sa RFI-om, u kojoj RFI obaveštava podnosioca zahteva o zahtevima za procenu uticaja na životnu sredinu, RFI deli obrazac za procenu ekološkog i socijalnog rizika. Podnosilac zahteva pruža tražene informacije i podnosi RFI-u obrazac za procenu ekološkog i socijalnog rizika i drugu potrebnu dokumentaciju. Odgovornost je podnosioca zahteva da započne razgovore sa MŽSPPI ili relevantnom opštinom kako bi se ispunili svi lokalni i nacionalni zahtevi za reviziju životne sredine (kao što je razmatranje postupka PUŽS i / ili druga formalna odobrenja / ili dozvole). Podnosilac zahteva je odgovoran da pribavi odgovarajuće dozvole i licence zahtevane propisima na snazi, kako bi se olakšao postupak sa MŽSPPI ili odgovarajućom opštinom. U trenutku kada podnosilac zahteva kontaktira RFI, moraju se dobiti sve dozvole i saglasnosti / odobrenja. Ovi zahtevi se smatraju odvojenim, ali paralelnim onima koji su ovde predstavljeni i podnosilac zahteva je dužan da ih popuni. Podnosilac zahteva je odgovoran za tačnost i verodostojnost informacija datih u Obrascu za procenu ekološkog i socijalnog rizika i drugim dokumentima.
2. Na osnovu obrasca za procenu ekološkog i socijalnog rizika, RFI klasifikuje potprojekat (kao A ili neprihvatljiv, B +, B-, C).
 - 2.1. Za projekte kategorije C nije potrebno nikakvo dalje postupanje osim toga da RFI sprovede interne postupke upravljanja životnom sredinom;
 - 2.2. Za projekte kategorije B +, RFI popunjavaju obrazac za procenu ekološkog i socijalnog rizika i dostavljaju ga KFKJ-u (Stručnjak za životnu sredinu i socijalnu zaštitu) na razmatranje. KFKJ potvrđuje ili ispravlja rezultat revizije. RFI obaveštava podnosioca zahteva o (i) kategoriji, (ii) procesu i traženim izveštajima. Javna rasprava o projektima B + biće sprovedena shodno zahtevima Svetske banke;
 - 2.3. Za projekte kategorije B-, podnosilac zahteva podnosi RFI-u obrazac za procenu ekološkog i socijalnog rizika. Za ovu vrstu kategorije, nije potrebno odobrenje KFKJ-a. Ekološki i socijalni stručnjak pružiće pomoć na zahtev.
3. Ako je projekat kategorije B +, podnosilac zahteva priprema obrazac za procenu ekološkog i socijalnog rizika i dostavlja ga RFI-u i KFKJ-u i Svetskoj banci ako je potrebno na razmatranje i odobrenje ili komentare. U ovoj fazi, podnosilac zahteva je već dobio

opštinsku ekološku dozvolu ili ekološku saglasnost i druge dozvole ako to zahtevaju propisi na snazi. Kada je RFI zadovoljan ekološkom dokumentacijom, zajam se odobrava. Podnosilac zahteva primenjuje mere ublažavanja i praćenja predviđene Korektivnim akcionim planom. RFI-ovi će nadgledati i predložiti popravne mere po potrebi. Najmanje prva 3 oblika procene ekološkog i socijalnog rizika za svaki RFI biće predmet razmatranja i odobrenja KFKJ-a.

4. RFI izveštava o ekološkoj saglasnosti KFKJ-u u redovnim izveštajima o napretku, najmanje jednom u šest meseci. KFKJ nadgleda odabrane projekte kategorije B +.
5. Za sve projekte kategorije B, u slučaju odstupanja, podnosi se izveštaj u Izveštaju revizije životne sredine kao i KFKJ-u. RFI-ovi su dužni da vode evidenciju o obrascima procene ekološkog i socijalnog rizika i pratećim dokumentima (kao što su registri zaostataka, žalbe). Pored nadzora, revizije životne sredine biće vrednovane shodno ovim dokumentima

Član 13 **Mehanizam za ispravku žalbi**

1. KFKJ je uspostavio Mehanizam za ispravku žalbi (MIŽ). Mehanizam je otvoren za širu javnost, a posebno za osobe obuhvaćene projektom i radnu snagu koja je angažovana na realizaciji projekta. Na internet stranici KFKJ-a nalazi se kontakt stručnjaka za životnu sredinu i socijalnu zaštitu kome se može podneti žalba, kao i opis i proces.
2. Žalbama će se baviti Žalbena komisija, koju čine izvršni direktor, viši pravni službenik i stručnjak za životnu sredinu i socijalnu zaštitu.
3. Žalba dobija odgovor ukoliko su ispunjena sledeća dva kriterijuma:
 - 3.1. žalba se odnosi na bilo koju od aktivnosti jemstva;
 - 3.2. sadrži dovoljnu količinu detalja da ukaže na negativan postupak koji se dogodio ili je verovatno da će se dogoditi, a koji utiče na individualno ili kolektivno blagostanje ili predstavlja rizik po životnu sredinu.
4. Ako stručnjak za životnu sredinu i socijalnu zaštitu može da odgovori na žalbu, on / ona će pratiti radnje koje će se preduzeti radi rešavanja žalbe. U slučaju da drugi kriterijum iz stava 3. tačka 3.1 ovog člana ne bude u potpunosti ispunjen, stručnjak za životnu sredinu i socijalnu zaštitu sprovodi dalja istraživanja (sa ili bez kontakta sa podnosiocem žalbe), kao i popravne mere i daće odgovor podnosiocu žalbe. U slučaju da je žalba anonimna, odgovori će biti postavljeni na internet stranici KFKJ-a.
5. Svakog meseca stručnjaci za životnu sredinu i socijalnu zaštitu podnose izveštaj upravi KFKJ-a i donatorima o žalbama pristiglim duž godine i izveštavaju o tome koje mere su preduzete ili planiraju da se preduzmu u odgovoru na datu kritičnu reakciju.

Član 14 Praćenje i izveštavanje

1. Po isplati zajma i prihvatanju jemstva za isti, investicija (svrha zajma MMSP) ulazi u fazu primene, čime rad na zaštiti životne sredine takođe prelazi u novu fazu.
2. Tokom realizacije investicija, MMSP-i su odgovorni za obavljanje svojih svakodnevnih aktivnosti i sprovođenje mera primene, u skladu sa zahtevima utvrđenim nacionalnim propisima o životnoj sredini.
3. Očekuje se da će RFI propratiti svog zajmoprimca u skladu sa domaćim politikama i podneti izveštaj KFKJ o učinku svojih zajmoprimaca u životnoj sredini, u slučaju neusaglašenosti.
4. Tim KFKJ-a će na redovnoj mesečnoj osnovi pratiti razvoj celokupnog garantnog portfelja, sa stanovišta klasifikacije životne sredine. Praćenje će obuhvatiti:
 - 4.1. klasifikaciju portfelja prema RFI-ima;
 - 4.2. klasifikaciju portfelja prema ekološkim i socijalnim kategorijama;
 - 4.3. kvalitet shodno nameni;
 - 4.4. kvalitet po sektorima.
5. Svrha praćenja je utvrđivanje distribucije portfelja i koncentracije rizika po ekološkim i socijalnim kategorijama.
6. KFKJ obaveštava Odbor direktora i njegove donatore o razvoju portfelja i svemu, u skladu sa opštim politikama izveštavanja.
7. Standardi izveštavanja koje je utvrdio KFKJ obezbediće da su odgovarajuće informacije o ekološkom i socijalnom riziku dostupne na svim nivoima organizacije i da se zahtevi za interno i spoljno izveštavanje mogu blagovremeno ispuniti i izveštaji budu visokog kvaliteta.

Član 15 Primena politike

1. Ova Politika postoji kako bi se obezbedio pravilan smer KFKJ-a i uspostavila interna pravila ponašanja i profesionalni standardi koje zaposleni i uprava KFKJ-a moraju ispuniti. U bilo kojoj situaciji u kojoj postoji sukob između Politike i zakona KFKJ-u, prevladava zakon.
2. KFKJ će u potpunosti postupati u skladu sa ovom politikom u pružanju svojih usluga.
3. Izvršni direktor donosi odluku kojom se uređuje sprovođenje mera energetske efikasnosti i optimizacije u okviru KFKJ-a.

Član 16

Izmene ove politike

Ovu Politiku razmatra Odbor direktora KFKJ-a i može biti izmenjena i dopunjena s vremena na vreme u meri u kojoj to Odbor bude smatrao shodnim, u zavisnosti od promenljivih okolnosti ili u skladu sa važećim zakonima.

Član 17

Stavljanje van snage

1. Stupanjem na snagu ove Politike, stavlja se van snage Politika ekološkog i socijalnog upravljanja, od 18. 06. 2021 godine.
2. Sve odluke, politike i drugi dokumenti koje odobri Odbor direktora ili izvršni direktor na osnovu prethodne Politike ostaju na snazi dok se ne stave van snage ili ne zamene shodno novonastalim okolnostima.

Član 18

Usklađenost i sankcije

Zaposleni u KFKJ-u pojedinačno su odgovorni za poštovanje ove politike. Kršenje ove Politike i gore pomenutih pravila i zabrana može podvrgnuti zaposlene disciplinskim merama.

Član 19

Prilozi

1. Ova politika sadrži sledeće priloge:
 - 1.1. Prilog I – Sektori koji intenzivno koriste ugljenik navedeni po kodovima NACE klasifikacije;
 - 1.2. Prilog II - Obrazac za procenu ekološkog i socijalnog rizika;
 - 1.3. Prilog III - Tok procesa odobravanja kredita;
 - 1.4. Prilog IV - Projekti navedeni u Aneksu I zakona o PUŽS-u koji zahtevaju PUŽS;
 - 1.5. Prilog V - Projekti navedeni u Aneksu II nacionalnog zakona o PUŽS-u;
 - 1.6. Prilog VI - Spisak delatnosti koje podležu dobijanju opštinske ekološke dozvole.

Član 20 **Završne odredbe**

Ova politika stupa na snagu na dan usvajanja u Odboru direktora KFKJ-a.

17. juna 2022.

predsedavajući Odbora direktora

Rinor Gjonbalaj

Prilog 1

Sektori koji intenzivno koriste ugljenik navedeni po kodovima NACE klasifikacije

0220	Seča drva
0510	Vađenje kamenog ugljena
0520	Vađenje lignita
0710	Vađenje gvozdenih ruda
0721	Vađenje uranovih i ruda torijuma
0729	Vađenje ostalih ruda obojenih metala
0811	Vađenje ukrasnoga kamena i kamena za gradnju, vapnenca, gipsa, krede i škrljevca
1200	Proizvodnja duvanskih proizvoda
1411	Proizvodnja kožne odeće
1711	Proizvodnja celuloze
1712	Proizvodnja papira i kartona
1910	Proizvodnja proizvoda koksnih peći
2013	Proizvodnja ostalih anorganskih osnovnih hemikalija
2014	Proizvodnja ostalih organskih osnovnih hemikalija
2015	Proizvodnja gnojiva i dušičnih spojeva
2016	Proizvodnja plastike u primarnim oblicima
2017	Proizvodnja sintetičkoga kaučuka u primarnim oblicima
2020	Proizvodnja pesticida i drugih agrohemijskih proizvoda
2351	Proizvodnja cementa
2352	Proizvodnja vapna i gipsa
2442	Proizvodnja aluminijuma
2443	Proizvodnja olova, cinka i kalaja
2444	Proizvodnja bakra
2445	Proizvodnja ostalih obojenih metala
2446	Obrada nuklearnoga goriva
2451	Livenje gvožđa
4612	Posredovanje u trgovini gorivima, rudama, metalima i industrijskim hemijskim proizvodima
4635	Trgovina na veliko duvanskim proizvodima
4671	Trgovina na veliko čvrstim, tekućim i plinskim gorivima i srodnim proizvodima
4730	Trgovina na malo motornim gorivima i mazivima u specijalizovanim prodavnicama
4941	Kopneni prevoz robe (sem hibridnih ili električnih vozila)

Prilog 2 Obrazac procene ekološkog i socijalnog rizika

RFI (navesti naziv RFI) – OBRAZAC EKOLOŠKE I SOCIJALNE PROCENE				Komentari	
Naziv projekta:		Lokacija:			
Adresa:		Kontakt osoba i broj telefona:			
Industrija:	Delatnost:	Vrsta objekta:			
Vrsta finansiranja (označiti sa x):		Nov	Proširenje/dodatak		Postojeći
		Ekološka i socijalna kategorija {A, B+, B-, C}			
Datum terenske posete:	Priredila:				
	Funkcija:				
Kratak opis projekta:					
Specifična pitanja ekološkog i socijalnog sektora:					
Uputstva:					
- Molimo vas pružite što više informacija u odeljku za dodatne informacije u prilog datim odgovorima					
- Molimo vas da dostavite rezime glavnih pitanja nakon popunjavanja upitnika i uključite klasifikaciju projekta					
- Molimo vas da uključite akcioni plan po potrebi					
Za specifične sektorske informacije o ekološkim i socijalnim rizicima, molimo vas pogledajte dolenaedene linkove					
http://firstforsustainability.org/risk-management/understanding-environmental-and-social-risk/risk-by-industry-sector/					
www.ifc.org/ehsguidelines					

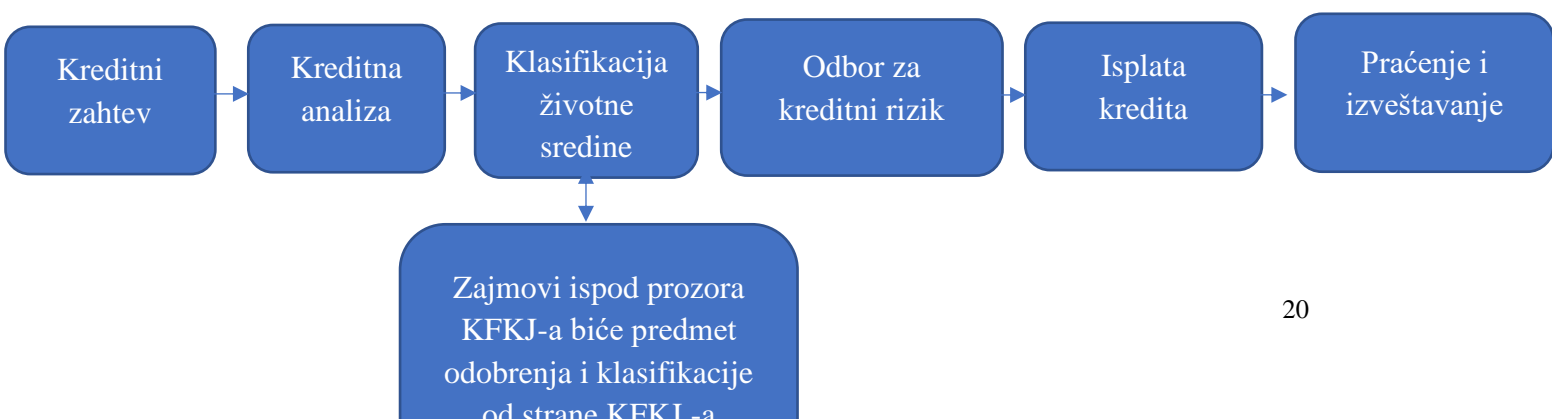
Procena primenljivih zahteva			Da	Ne	N/D	DODATNE INFORMACIJE (Navedite dodatne informacije u prilog svim odgovorima)	Komentari
Pregled uslova rada	Zahtevi						
Spisak izuzeća:	Da li je delatnost na listi izuzeća? Link za listu izuzeća https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/company-resources/ifcexclusionlist						Pogledajte da li se preduzeće nalazi na listi izuzeća Svetske banke '. Preduzeća koja se nalaze na ovoj listi neće biti finansirana.
Nacionalni propisi: Da li je delatnost u skladu sa nacionalnim regulatornim zahtevima?	Da li kompanija ima dokaze o važećim ekološkim dozvolama i licencama?						Priložiti ako je primenljivo
Obezbediti spisak licenci i dozvola vezanih za poslovanje klijenta							
Važeće licence i dozvole	Status - Da li je ova dozvola dobijena ili ne	Datum isteka licence / dozvole					
npr. Licenca o korišćenju vode							
Itd.							
Procena ekoloških i socijalnih rizika i uticaja poslovne delatnosti klijenta							Komentari:
1. Procena i upravljanje ekološkim i socijalnim rizicima i uticajima	a. Da li kompanija ima politiku / sistem ekološkog i socijalnog upravljanja? Bilo koji sistem za upravljanje ekološkim i socijalnim rizicima poslovnih delatnosti						
	b. Opišite postojeći sistem / proceduru za identifikovanje, procenu i upravljanje potencijalnim rizicima i uticajima u vezi sa poslovnom delatnošću / projektima kompanije.						
	c. Da li je kompanija imenovala službenika/cu za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja? Navedite ime datog zaposlenog.						

	d. Da li kompanija ima plan reakcije u vanrednim situacijama , ako je primenljiv?					
2. Preispitivanje uslova rada	a. Koliko zaposlenih ima kompanija?					
	b. Da li kompanija ima politiku ljudskih resursa (LJR) koja je u skladu sa zahtevima nacionalnog zakona o radu? Molimo vas podvucite glavne obuhvaćene politike.					
	c. Da li preduzeće primenjuje princip nediskriminacije u procesu zapošljavanja, naknade i uslova rada, uključujući ranjive grupe zaposlenih?					
	d. Da li preduzeće obezbeđuje svojim zaposlenima sigurno i zdravo radno okruženje ?					
	<i>i. Gde je primenljivo, da li preduzeće obezbeđuje i obavezuje radnike da koriste ličnu zaštitnu opremu (LZO)?</i>					
	<i>ii. Da li preduzeće ima procedure bezbednosti i zdravlja na radu?</i>					
	<i>iii. Da li preduzeće prati i izveštava o nivoima povreda, profesionalnih bolesti, izgubljenih dana i broja žrtava na radnom mestu? Navedite najnovije detalje.</i>					
	<i>iv. Da li preduzeće ima programe obuke za radnike o bezbednosti i zdravlju na radu?</i>					
	<i>e. Da li je preduzeće uključeno u štetan dečiji rad ili prisilni rad (uključujući lanac snabdevanja)?</i>					
	f. Da li je preduzeće uključeno u prisilni rad (uključujući lanac snabdevanja)?					
3. Sprečavanje zagađenja na lokaciji preduzeća	a. Da li preduzeće sprovodi mere za poboljšanje efikasnosti u potrošnji energije, vode, sirovina i drugih resursa ?					Mere:
	b. Da li preduzeće ispušta gas, tečnosti ili čvrste materije , tokom faza izgradnje i / ili rada? Ako je odgovor da, molimo navedite detalje.					
	c. Opišite postupke odlučivanja za nadgledanje emisije gasova u vazduh i					

	vodu. Molimo dostavite kopiju svake dozvole za ispuštanje otpadnih voda.					
	d. Da li preduzeće ima smernice za skladištenje, preradu i odlaganje čvrstog otpada (uključujući opasni otpad) koji proizilazi iz njenog poslovanja? Ako jeste, navedite kratke detalje.					
	e. Da li su rezervoari za skladištenje nafte povezani sa sekundarnim rezervoarima kako bi se sprečilo curenje i izlivanje?					
	f. Da li postoji postupak reagovanja za upravljanje slučajnim izlivanjem ili ispuštanjem?					
4. Zdravlje i bezbednost zajednice	a. Da li zajednica živi u blizini objekata kompanije? Da li preduzeće ima procedure za rešavanje zdravstvenih i bezbednosnih pitanja zajednice u kontekstu svog poslovanja?					
	b. Da li preduzeće ima uspostavljene bezbednosne postupke u vezi sa ispuštanjem, transportom i odlaganjem opasnog materijala kako bi izbegla ili svela na najmanju moguću meru izloženost lokalnih zajednica tim materijalima? Molimo vas opišite.					
	c. Da li preduzeće angažuje naoružano osoblje obezbeđenja za pružanje usluga obezbeđenja u njihovim objektima? Ako je odgovor da, da li odredbe ugovora uključuju uputstva o tome kako osoblje obezbeđenja treba da komunicira sa zajednicama u blizini objekta?					
5. Angažovanje zainteresovanih strana i otkrivanje informacija	a. Molimo opišite postojeće procedure za stupanje u kontakt sa lokalnim zajednicama i rešavanje pritužbi u zajednici, tamo gde je to primenljivo. (npr. mehanizam za rešavanje žalbi, plan angažovanja zainteresovanih strana).					
Rezime ekoloških i socijalnih pitanja (Molimo navedite rezime u kome ćete se osvrnuti na upravljanje ključnim ekološkim i socijalnim pitanjima vezanim za poslovanje klijenta)						Postupci navedeni u Korektivnom akcionom planu moraju biti obuhvaćeni sporazumom
Plan korektivnih mera - Ovo bi trebalo da bude uključeno u ugovor sa bankom i nadgledano radi usklađenosti						

Identifikovano pitanje	Radnje	Datum završetka			između RFI i preduzeća korisnika.

Prilog 3 Tok procesa odobrenja kredita

1. *Kreditni zahtev:* Klijent podnosi zahtev za kredit; obrazac zahteva se podnosi zajedno sa odgovarajućim dokumentima;
2. *Kreditna analiza:* Prikupljanje dokumenata / dozvola koje su nedostajale u fazi podnošenja zahteva, trebalo bi uključiti u investicioni plan;
3. *Klasifikacija životne sredine:* U ovoj fazi se obavlja klasifikacija životne sredine. Na osnovu investicionog plana, zajam se može klasifikovati kao A-neprihvatljiv, B +, B- i C. Kategorije B + biće predmet odobrenja i klasifikacije od strane KFKJ-a;
4. *Odbor za kreditni rizik:* Kredit se predstavlja upravi Banke;
5. *Isplata kredita:* Potpisivanje ugovora i prenos sredstava;
6. *Praćenje i izveštavanje:* Banka će nadgledati zajmove i njihove ekološke i socijalne uticaje (ako ih ima) i izveštavaće KFKJ i Svetsku banku u slučaju bilo kakvih odstupanja.

Prilog 4

Projekti navedeni u Aneksu I Zakona o PUŽS-u koji zahtevaju PUŽS.

Proizvodnja i prerada metala

1. Fabrika opeka od metalnih ruda (uključujući i minerale koji sadrže i sumpor).
2. Livnica za livenje sivog liva i čelika (primarno ili sekundarno), uključujući stalno livenje.
3. Livnica za preradu crnih metala:
 - 3.1. kovačnica sa čekićima, čija energija prelazi pedeset (50) KJ po čekiću međutim upotrebljena kalorična snaga prelazi dvadeset (20) KW;
 - 3.2. primena zaštitnih slojeva sa mešavinom metala kapaciteta koji prelazi jednu (1) tonu bruto čelika/1satu;
 - 3.3. fonderija-livnica crnih metala proizvodnog kapaciteta preko sto (100) tona/dnevno.

4. Livnica za:

- 4.1. proizvodnju obojenih metala od minerala, koncentrata ili sekundarnih sirovina metalurških, hemijskih, elektrolitičkih procesa;
- 4.2. livenje, uključujući legure, rikuperiranih produkata (rafiniranje, livenje u livnici, i dr.) sa kapacitetom livenja od preko jedne (1) tone dnevno za olovo i kadmijum ili deset (10) tona dnevno za sve druge metale.

5. Fabrika za površinsko tretiranje metala i plastičnih materijala, koristeći hemijski elektrolitički proces u koje obim kade za tretiranje prelazi deset (10) m³.

6. Postrojenja za površinsko tretiranje supstanci, objekata ili proizvoda, koji zahtevaju organski rastvor, posebno zaštitnog sloja, pritiska, zaštitnih prevlaka, skidanje ulja, protiv probijanja vode, bojenje, čišćenje ili presiranje većih kapaciteta od sto (100) tona/godišnje.

7. Proizvodnja i prerada legura od obojenih metala koji sadrže arsen, živu i olovo u kapaciteta preko hiljadu (1000) tona godišnje.

Industrija minerala

8. Fabrika za proizvodnju cementa u rotacionim pećnicama (pećnica i sušara) sa proizvodnim kapacitetom od preko trista (300) tona dnevno ili za proizvodnju kreča u obrtnim pećnicama sa proizvodnim kapacitetom sa preko trideset (30) tona dnevno ili drugih visokih pećnica sa proizvodnim kapacitetom sa preko trideset (30) tona dnevno.

9. Fabrika za proizvodnju materijala sa procesom kalciniranja i pečenja minerala sa toksičnim elementima kao što su živa, arsen i kadmijum.

10. Fabrika za proizvodnju stakla, uključujući staklena vlakna sa kapacitetom topljenja sa preko deset (10) tona dnevno.

11. Livnica-fonderija za livenje mineralnih supstancija, uključujući proizvodnju mineralnih vlakana, sa kapacitetom od preko deset (10) tona dnevno.

12. Fabrika za proizvodnju keramike sa toplotnim dejstvom naročito crepa, cigle, vatrostalne opeke ili porcelana, kapacitetom od preko trideset (30) tona dnevno.

13. Pogoni vađenja azbesta, prerade i transformacije azbesta i proizvoda sastavom azbesta: za proizvode azbest-cementa, sa godišnjom proizvodnjom od preko hiljade (5000) tona finalnih proizvoda, trajnih materijala, godišnjom proizvodnjom od preko pedeset (50) tona finalnih produkata, i drugih potreba korišćenja azbesta, čiji obim proizvodnje prelazi dvesta (200) tona godišnje.

14. Postrojenja za pečenje i sinterovanje nemetalnih minerala čiji proizvodni kapaciteti prelaze trideset (30) tona/dnevno.

Ekstraktivna industrija

15. Kamenolomi i otvoreni rudnici, čija površina prelazi pet (5) ha, ili vađenje treseta u površinama većim od deset (10) ha ili vađenje preko petnaest hiljade (15.000) tona/godišnje.

16. Vađenje i prerada (izuzev tekućina i gasifikacije) uglja, lignita i bitumenskih minerala kapaciteta više od pedeset hiljade (50.000) tona godišnje.

Hemijska industrija

17. Integrisane aktivnosti za proizvodnju na nivou navedenih industrijskih supstanci ili grupe supstanci u podstavovima 17.1. do 17.7. putem hemijskih procesa:

17.1. Za proizvodnju hemijskih đubriva sa bazom fosfora, azota ili kalijuma (prosta ili složena hemijska đubriva) kao što su:

17.1.1. jednostavni ugljovodonici (linearni ili ciklični, zasićeni ili nezasićeni, nearomatični ili aromatični);

17.1.2. ugljovodonici koji sadrže kiseonik, kao: alkoholi, aldehidi, ketoni, karboksilne kiseline, etri, peroksidi, epoksidne smole;

17.1.3. sumporni ugljovodonici;

17.1.4. ugljovodonici koji sadrže natrijum, kao: amini, amidi, azotna jedinjenja, nitratna jedinjenja, nitrili, cijanati, izocijanati;

17.1.5. ugljovodonici koji sadrže fosfor;

17.1.6. halogenizovani ugljovodonici;

- 17.1.7. organo-metalna jedinjenja;
- 17.1.8. plastični materijali (polimerna sintetička vlakna ili vlakna na bazi celuloze);
- 17.1.9. sintetička guma;
- 17.1.10. boje i pigmenti;
- 17.1.11. površinski aktivne materije.
- 17.2. Za proizvodnju osnovnih organskih hemikalija:
 - 17.2.1. gasovi, kao što su: amonjak, hlor ili hlorovodonik, fluor ili fluorovodonik, ugljendioksid, sumporna jedinjenja, sumpordioksid, vodonik, ugljentetrahlorid;
 - 17.2.2. kiseline, kao što su: hromna kiselina, fluorovodonična kiselina, fosforna kiselina, azotna kiselina, hlorovodonična kiselina, sumporna kiselina, oleumi i sumporasta kiselina;
 - 17.2.3. baze, kao što su: amonijum hidroksid, kalijum hidroksid, natrijum hidroksid;
 - 17.2.4. soli, kao što su: kalijum karbonat, natrijum karbonat, perborat, srebronitrat;
 - 17.2.5. nemetali, metalni oksidi ili druga neorganska jedinjenja kao kalcijum karbid, silicijum, silicijum karbid.
- 17.3. Za proizvodnju fosfornih, azotnih ili kalijumovih đubriva (prosta ili složena đubriva);
- 17.4. Za proizvodnju osnovnih proizvoda za zaštitu bilja i biocida;
- 17.5. Postrojenja u kojima se primenjuju hemijski ili biološki procesi u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda boja i pesticida;
- 17.6. Za proizvodnju eksplozivnih predmeta;
- 17.7. Za proizvodnju dodatnih hranljivih proteina, fermentata i drugih proteinskih supstancija hemijskim ili biološkim putevima.

Industrija energetike

- 18. Termoelektrane za proizvodnju energije i drugi toplotnih postrojenja za proizvodnju energije snage preko pedeset (50) MW.
- 19. Centrale nuklearne energije.
- 20. Izgradnja električne mreže visokog napona, sa minimalnom voltažom od dvesta dvadeset (220) kV i većom daljinom od deset (10) km.
- 21. Rafinerije nafte i gasa, postrojenja za proizvodnju vodene pare i gasifikaciju uglja i bitumenskih škrljaca, postrojenja za regenerisanje fosilnih ulja u cilju višeg korišćenja ili od preko sto hiljada (100.000) tona/godišnje.
- 22. Skladište za skladištenje i deponiranje nafte, njenih hemijskih i petrohemijskih produkata, većih ili jednakih kapaciteta od sto hiljada (100.000) tona.
- 23. Deponije za očuvanje i skladištenje radioaktivnih materija.

Saobraćajna infrastruktura

- 24. Izgradnja železnica za železnički saobraćaj velikih razdaljina i izgradnja vazdušnih saobraćajnica i pista sa većim ili jednakim osnovama prelaska sa 2100 m.
- 25. Izgradnja nove saobraćajnice sa dve ili tri trake kolovoza, ili proširenje jedne postojeće saobraćajnice sa dve ili manje trake kolovoza gde će se osigurati dve ili više trake, što će nova saobraćajnica ili prošireni deo saobraćajnice moći imati dužinu od pet (5) km ili više u kontinuitetu.
- 26. Cevovodi dijametra od petsto (500) mm ili veći od ove vrednosti i dužine od deset (10) km ili više od ove vrednosti, za transport:
 - 26.1. prirodnog gasa, naftnim proizvodima ili hemikalije;
 - 26.2. ugljen dioksida (CO₂) u cilju geološke deponiranja, uključujući i prateće stanice pumpanja.

27. Cevovodi prečnika većih od osamsto (800) mm i dužine veće od četrdeset (40) km za prevoz ugljen dioksida (CO₂) radi geološkog skladištenja, uključujući i prateće pumpne stanice.

Prehrambena industrija

28. Tretiranje i planirana prerada za proizvodnju prehrambenih proizvoda od:

28.1. sirovine životinjskog porekla (izuzev mleka) sa kapacitetom finalnog proizvoda preko trideset (30) tona/dnevno;

28.2. sirovine biljnog porekla sa kapacitetom finalnog proizvoda većeg od dvesta pedeset (250) tona/dnevno;

28.3. tretiranje i količina mlečnih proizvoda u količini od preko 100 tona/dnevno (godišnja prosečna vrednost);

Tretiranje otpada i otpadnih voda

29. Postrojenja za spaljivanje, rekuperaciju, hemijsko tretiranje, ili skladištenje opasnih otpada.

30. Postrojenja za spaljivanje urbanog otpada većih kapaciteta od jedne (1) tone/1 sat.

31. Deponije urbanog otpada kapaciteta preko trideset (30) tona/dnevno.

32. Postrojenja za tretiranje urbanih otpadnih voda ekvivalentnim ili većeg kapaciteta, za sto hiljada (100.000) stanovnika.

33. Postrojenja za tretiranje industrijskih ispuštenih voda

Projekti za akumuliranje, transport i snabdevanje vodom

34. Bušenje podzemnih voda ili veštačke šeme opterećivanja podzemnih voda, gde godišnji obim pronađene vode ili akumulacija (opterećenja) je jednak ili preko pet (5) miliona m³.

35. 1. Postrojenja za transfer vodenih izvora sa rečnih bazena, sa tendencijom transfera u zaštitnim prekidanim putevima voda i gde obim transfernih voda je preko trideset (30) miliona m³/godišnje.

35.2. U svim slučajevima, građevine-radovi za transfer vodnih izvora sa rečnih bazena kad vodotok bazena višegodišnjih bazena je preko šesto (600) miliona m³/godišnje i gde obim transfernih voda je preko 5 odsto tog vodotoka. U oba slučaja izuzima se transfer pijaće vode preko vodovoda.

36. Akumulacije i drugi projekti za akumuliranje ili deponovanje vode, gde dodatna zapremina vode je preko pet (5) miliona m³.

Industrija hartije, drveta, tekstila i kože

37. Proizvodnja kartonskih vlakana preko sto hiljada (100.000) m²/godišnje.

38. Industrijska postrojenja za:

38.1. proizvodnju pulpe od drveta ili drugih sličnih tkanina;

38.2. proizvodnju papira i kartona, sa proizvodnim kapacitetom od preko pedeset (50) tona/dnevno.

39. Proizvodnju nameštaja sa kapacitetom preko 10.000 m³/godišnje, kao sirovina.

40. Postrojenja za predtretman (operacije kao što su pranje, beljenje i merserizanje), ili bojenje prediva i tekstila.

41. Fabrika za tretiranje i preradu kože.

Intenzivna poljoprivreda

42. Postrojenje za intenzivan uzgoj živine, svinja i sitne stoke čiji broj ne prelazi više od:

42.1. deset hiljade (10.000) živina;

42.2. petsto (500) svinja;

42.3. sto (100) govoda;

42.4. hiljadu (1000) grla sitne stoke.

Ostali projekti

43. Postrojenja za deponovanje ili tretiranje životinjskog otpadaka i kostura.

44. Zone deponovanje za geološko deponovanje karbon dioksida.

45. Instalacije za hvatanje mlaza CO₂ u cilju geološkog skladištenja iz instalacija obuhvaćenih Aneksom, ili u slučajevima kada uopšteno hvatanje CO₂ je 1,5 megaton ili iznad ove vrednosti.
46. Svaka izmena ili trajanje nekog projekta predstavljenog u ovom Aneksu, kada izmena ili dopuna dostigne prag određen Aneksom, ako je kao takav obuhvaćen.

Prilog V

Projekti navedeni u Aneksu II nacionalnog zakona o PUŽS-u;

1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo

- 1.1. projekti namenjeni korišćenju neobrađenog ili delimično obrađenog zemljišta za intenzivnu poljoprivrednu obradu;
- 1.2. projekti upravljanja vodama namenjeni poljoprivredi, uključujući projekte navodnjavanja i odvodnjavanja;
- 1.3. primarno pošumljavanje i krčenje šuma u svrhu prelaženja na drugi tip korišćenja zemljišta;

1.4. objekti za intenzivni uzgoj ribe.

2. Ekstraktivna industrija

- 2.1. kamenolom, otvoreni rudnici i vađenje treseta uključujući i identifikovana mesta za obavljanje zanata (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 2.2. podzemna miniranja;
- 2.3. vađenje, drobljenje, separacija inertna-ruda sa rečnih drenaža;
- 2.4. dubinsko bušenje, a posebno:
 - 2.4.1. geotermalno bušenje;
 - 2.4.2. bušenje u cilju vodosnabdevanja, sa izuzetkom bušenja radi ispitivanja stabilnosti tla;
- 2.5. površinski industrijski objekti za vađenje uglja, lignita i bitumenskih škriljaca (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1).

3. Energetska industrija

- 3.1. industrijska postrojenja za proizvodnju električne energije, vodene pare i vrele vode (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 3.2. industrijski uređaji za prenos gasa, vodene pare i vrele vode; za prenos električne energije površinskim dalekovodima (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 3.3. površinsko očuvanje prirodnog gasa;
- 3.4. podzemno skladištenje zapaljivih gasova;
- 3.5. podzemna i površinska zaštita zapaljivih i tekućih sirovina (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1) kao i zaštita površinskog sloja zemljišta od fosilnih goriva;
- 3.6. industrijsko briketiranje uglja i lignita;
- 3.7. hidrocentrale (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 3.8. uređaji za korišćenje snage vetra u cilju proizvodnje energije;
- 3.9. kontinuirani izvori zračenja (jonizujući i nejonizujući).
- 3.10. Postrojenja za hvatanje mehurića CO₂ u cilju geološkog skladištenja (instalacije koje nisu obuhvaćeni Aneksom 1).

4. Proizvodnja i prerada metala

- 4.1. proizvodnja gvožđa i čelika neprestanim livenjem;
- 4.2. postrojenja za preradu u crnoj metalurgiji (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 4.3. livnice crne metalurgije (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 4.4. postrojenja za livenje, uključujući legure obojenih metala, osim plemenitih metala uključujući nusproizvode (rafinacija, livenje u livnicama itd.), (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 4.5. postrojenja za tretiranje površinskih metala i plastičnih materijala (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 4.6. proizvodnja ili sklapanje motornih vozila i automotornih vozila;
- 4.7. postrojenja za pečenje i sinteriranje metalnih ruda.
- 4.8. postrojenja za proizvodnju i opravku aviona;
- 4.9. proizvodnja železničke opreme;
- 4.10. lomljenje eksplozivom.

5. Industrija minerala

- 5.1. koksare (suva destilacija uglja);
- 5.2. postrojenja za proizvodnju cementa (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1) ;
- 5.3. postrojenja za proizvodnju azbesta i izradu azbestnih produkata (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 5.4. fabrika za proizvodnju stakla i staklenih vlakna (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 5.5. livnice za livenje supstanci ruda koji sadrže i vlakna rude (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);

- 5.6. proizvodnja keramičkih produkata putem pečenja, posebno krovne cigle, cigle, refraktarne cigle, crep, kamene prevlake ili porcelana (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 5.7. postrojenja za proizvodnju asfalta;
- 5.8. postrojenja za proizvodnju betona.

6. Hemijska industrija

- 6.1. obrada poluproizvoda i proizvodnja hemikalija;
- 6.2. proizvodnja pesticida i farmaceutskih proizvoda, boja i lakova, artikala od gume i superoksida (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 6.3. objekti za skladištenje i očuvanje nafte, petrohemijskih i hemijskih proizvoda.

7. Prehrambena industrija

- 7.1. proizvodnja ulja i masti životinjskog i biljnog porekla (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 7.2. pakovanje i konzerviranje životinjskih i biljnih proizvoda;
- 7.3. izrada mlečnih proizvoda (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 7.4. proizvodnja piva i slada (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 7.5. proizvodnja slatkiša i sirupa (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 7.6. uređaji za klanje životinja;
- 7.7. industrijska postrojenja za proizvodnju nišeste;
- 7.8. šećerane (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1).

8. Industrija tekstila, kože, drveta i hartije

- 8.1. industrijski pogoni za proizvodnju hartije i kartona (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 8.2. pogoni za prethodnu obradu (pranje, belenje, merseriziranje) ili bojenje vlakana i tkanina (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 8.3. postrojenja za štavljenje i obradu kože;
- 8.4. postrojenja za obradu i proizvodnju celuloze.

9. Industrija gume

- 9.1. Izrada, prerada proizvoda na bazi gume.

10. Infrastrukturni projekti

- 10.1. projekti industrijskog razvoja;
- 10.2. projekti urbanog razvoja, uključujući izgradnju prodajnih centara, parkirališta za vozila;
- 10.3. izgradnja železničkih objekata i objekata kombinovanog transporta kao i terminala na kombinovani transport (projekti neobuhvaćeni Aneksom 1);
- 10.4. izgradnja aerodroma i pista za sletanje i uzletanje malih aviona (projekti neobuhvaćeni Aneksom 1);
- 10.5. izgradnja puteva (projekti neobuhvaćeni Aneksom 1);
- 10.6. izgradnja, konstrukcija i modifikovanje vodenih kanala na tlu, projekti za kanale i prevenciju vodotoka;
- 10.7. projekti za sprečavanje poplava uključujući i modifikaciju rečnih kanala (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 10.8. brane i drugi projektovani objekti namenjeni zadržavanju vode ili njenom dugoročnom akumuliranju (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 10.9. konstrukcija ili modifikovanje tramvajskih pruga, žičara ili podzemnih železnica, namenjenih isključivo ili najvećim delom prevozu putnika;
- 10.10. izgradnja naftovoda i gasovoda i (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);
- 10.11. vađenje podzemnih voda i šeme za ponovno veštačko punjenje podzemnih akumulacija (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);

10.12. objekti za prebacivanje voda između rečnih slivova (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);

11. Turizam i slobodno vreme

11.1. ski-staze, ski-liftovi i žičare kao i prateći objekti;

11.2. turistička sela i kompleks hotela van urbanih područja i društvenih objekta ovim delatnostima;

11.3. mesta (zone) za karavane i kampove;

11.4. zabavni parkovi;

11.5. objekti infrastrukture u zaštićenim zonama koja nisu obuhvaćena prostornim planom.

12. Ostali projekti

12.1. trajno uređenje pista za trke i testiranje motornih vozila;

12.2. postrojenja za odlaganje otpada (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom1);

12.3. uređaji za tretiranje otpadnih voda (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom1);

12.4. deponije za odlaganje mulja (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom1);

12.5. deponije starog gvožđa i drugih metala, uključujući deponije neupotrebljivih vozila;

12.6. postrojenja za proizvodnju veštačkih mineralnih vlakana (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);

12.7. uređaji za reciklažu ili uništavanje eksplozivnih materija;

12.8. skladište za skladištenje neopasnog industrijskog otpada;

12.9. skladišta koja se koriste za ukopavanje izginulih ili nepoželjnih životinja (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1);

12.10. prehrambena industrija (projekti koji nisu obuhvaćeni Aneksom 1 ili sekcijom 7 i na više);

12.11. svaka izmena ili proširenje datih projekata u Aneksu 1 ili Aneksu 2 , koje su dozvoljene, ili su u procesu realizacije, koje izmene ili proširenje mogu imati naglašen nepovoljan uticaj po sredinu (izmena ili proširenje koje nije uključeno u Aneksu 1;

12.12. Projekti u Aneksu 1, preduzimani ekskluzivno ili uglavnom za razvoj ili testiranje metoda ili novih proizvoda , i koji nisu upotrebljeni više od dve (2) godine.

Prilog VI

Lista delatnosti koje podležu opštinskoj ekološkoj dozvoli

1. Auto-servis
2. Perionice automobila
3. Auto-servis do 20 vozila
4. Curenje plina (TNG) do 5m³
5. Benzinske stanice kapaciteta do 50 m³
6. Testera za drvni materijal
7. Fabrike za preradu drveta, do 1000 m³ / godišnje
8. Pekara za proizvodnju hleba i drugih peciva
9. Kanalizaciona mreža i njihova obnova u dužini do 5 km
10. Izgradnja i obnova sistema vodosnabdevanja, do 5 km
11. Obnova postojećih puteva i izgradnja novih drumskih pravaca, u dužini do 5 km
12. Klanica mesa
13. Proizvodnja kreča
14. Proizvodnja betona i montažnih elemenata, pločica itd. kapaciteta 2 m³ betona / satu
15. Skladištenje i uništavanje građevinskog šuta u opštinama sa manje od 60,000 stanovnika
16. Uzgajanje ribe u veštačkim jezerima, površine do 300 m²
17. Bazeni bez hotelskih objekata i pomoćnih zgrada
18. Radionica za obradu mermera
19. Izgradnja objekata i usluga kolektivnog objekata (ugostiteljstvo, turizam, komercijalni itd.) površine 450 m² ili ukupne površine zgrade preko 1500 m²
20. Delatnost pravljenja zemljišnog komposta, do 100 m³ ili 40 tona / godišnje
21. Skladište za veštačko đubrivo i pesticide
22. Prehrambene usluge (restorani, poslastičarnice itd.)
23. Lokacije ili centri za sakupljanje i akumulaciju otpada, koji se skladište kao čvrsti otpad (plastika, papir i staklo) u količinama do 30 tona;
24. Postrojenja za intenzivno uzgajanje živine, svinja, goveda i velikih stada sa manje od 5000 ptica, 250 svinja, 50 goveda i 500 grla sitne stoke
25. Postrojenja za proizvodnju energije vetra, do 100 kW / sat
26. Sistemi solarne energije / proizvodnje pare, do 100 kW / sat
27. Stanice mobilne telefonije
28. Stočarstvo na otvorenom i zatvorenom
29. Lokacije za skladištenje i promet građevinskim materijalima
30. Zanatski centri
31. Službe elektronske opreme
32. Fotografski studio

33. Proizvodnja plastičnih vrata i prozora